

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

Bakalářská práce

Francouzské literární ceny a jejich význam pro francouzský literární život a knižní trh

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

Autorka práce: Kristýna Šimková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3

2012

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma Francouzské literární ceny a jejich význam pro francouzský literární život a knižní trh vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 2. ledna 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Kateřině Drskové, Ph.D. za její trpělivý přístup a cenné rady při zpracování předkládané bakalářské práce. Dále děkuji zaměstnancům Francouzského institutu v Praze za pomoc při získávání informací a článků o francouzských literárních cenách.

Anotace

Cílem předkládané bakalářské práce je nastínění průběhu předávání francouzských literárních cen, s tím související dění v oblasti médií, reakce literární kritiky a literárně orientovaných časopisů. Mimo jiné mapuje i komentáře veřejnosti a postoj čtenářů k vítězným titulům a v neposlední řadě seznamuje čtenáře s historií literárních cen, která dává cenám samotným jejich punc. Celonárodně jsou tak v období literárního souboje a nejen při něm, středem zájmů v kulturních kruzích.

První část práce je věnována existujícím francouzským literárním cenám, jejich vzniku a tvorbě na kterou se literární ceny konkrétně zaměřují.

Další dvě části sdělují zajímavosti a informace týkající se knižního trhu ve Francii , žebříčků prodeje knih a hlavních nakladatelských domů v současné Francii.

Poslední část práce je věnována především současnosti a poskytuje pohled na aktuální dění kolem literárních cen za rok 2010. Konkrétně se zabývá názory veřejnosti a literární kritiky.

V závěru práce jsou shrnuty hlavní body bakalářské práce mapující toto literární dění.

Abstract

The essence of the presented bachelor thesis is adumbration of handover trend in french literary awards, related course of events in the area of media, reaction of the book review and the public to their running. Last but not least short adumbration of their history, which gives the prizes their touchmark and they are nationally in the centre of course of events in the cultural circles not only during the joust period.

The first part is devoted to the existent french literary awards, their origin and formation on which are these awards focus on.

Another two parts communicate interests and information concerning book marketplace in France, book sales rankings and main publishing houses in present France.

The last part is mainly devoted to the present and provides view into the course of events around the literary prizes for the year 2010. It deals concretely with attitudes of literary criticism, which are abundantly commented by french media.

The conclusion summarizes the main points of bachelor thesis which describes this literary event.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Informace o francouzských literárních cenách.....	7
2.1	Pojem „literární cena“	8
2.2	Přehled nejvýznamnějších cen.....	9
2.3	Goncourtova cena	11
2.3.1	Historie Goncourtovy ceny	11
2.3.2	Vznik Goncourtovy akademie.....	12
2.3.3	Současná struktura poroty Goncourtovy akademie.....	14
2.4	Cena Renaudot (Le prix Théophraste Renaudot).....	15
2.4.1	Zakladatel ceny Renaudot	15
2.4.2	Historie	16
2.4.3	Struktura akademie cen Renaudot.....	16
2.5	Cena Médicis	18
2.5.1	Úvodní nastínění a vznik ceny	18
2.5.2	Struktura poroty cen Médicis	19
2.6	Cena Fémina	20
2.6.1	Úvodní nastínění a vznik ceny	20
2.6.2	Historie	20
2.6.3	Struktura poroty ceny Fémina	21
2.7	Cena Francouzské akademie	22
2.7.1	Historie Francouzské akademie	22
2.7.2	Současná struktura Francouzské akademie	23
2.7.3	Obecně platné podmínky pro účast v soutěži Akademie	25
2.7.4	Prix du roman de l'Académie française	25
2.8	Cena Interallié.....	26
2.8.1	Úvodní nastínění	26
2.8.2	Struktura poroty cen Interallié.....	26
3	Knižní trh v současné Francii.....	28
3.1	Nakladatelství jako pojem a jeho činnost	28
3.2	Současný nakladatelský trh ve Francii	28
3.3	Syndicat national de l'édition (SNE).....	29
3.4	Knižní trh v roce 2010	32
4	Hlavní nakladatelské domy v současné Francii	34
5	Hodnocení roku 2010 z pohledu literárních kritik	36
5.1	Reakce čtenářů na ceny	36
5.2	Reakce francouzského tisku na ceny	40
5.2.1	Literární ceny a jejich mediální obraz.....	40
6	Závěr.....	44
7	Resumé.....	46
8	Česko-francouzský glosář / Glossaire bilingue des termes principaux.....	48
9	Seznam tabulek a grafů	50
10	Seznam použitých zdrojů	51

1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce pojednává o francouzských literárních cenách a jejich významu pro literární život a knižní trh.

Literární ceny jsou ve Francii každoročně velmi zajímavou a očekávanou událostí. V českém prostředí se však o tomto francouzském fenoménu příliš neví a není ani snadné si o něm dohledat ucelené informace. A vzhledem k faktu, že se v současnosti k vyhledávání informací stále více používá internet místo novin nebo literárních magazínů, je užitečné znát francouzský jazyk, protože v českém jazyce tyto informace skoro neexistují.

Hlavním cílem této práce je představit francouzské literární ceny a články francouzských médií, které hodnotí průběh cen, jejich laureáty a samotné ceny. Úvodní část práce je teoretická a zabývá se zejména vznikem cen a jejich fungováním. Na část teoretickou navazuje část praktická, která rozebírá současný knižní trh, dopad literárních cen na prodej knih a reakce francouzského nebo frankofonního tisku na tuto událost. Stav současného knižního trhu ve Francii je v práci nastíněn pomocí přehledných grafů a tabulek. Další kapitola stručně představuje největší nakladatelství, která jsou nedílně spjata s literárními cenami a jejich laureáty. Dále se zabývá žebříčky celkového prodeje knih v roce 2010 a zároveň zkoumá žebříčky prodeje knih laureátů literárních cen. Následující kapitola je věnována reakcím na literární ceny a zejména na Goncourtovu cenu a jejího laureáta, který je nejvíce diskutovanou osobností literárních cen roku 2010 a tímto spisovatelem je Michel Houellebecq.

Teoretická část bakalářské práce byla vypracována na základě informací dostupných z oficiálních internetových stránek francouzských literárních cen. Praktická část byla vytvořena z dostupných článků francouzského tisku a volně přístupných článků na internetových portálech francouzských deníků. Dále byla použita data marketingových institutů a vybraných francouzských nakladatelství.

2 Informace o francouzských literárních cenách

Francie, země známá svou bohatou literární historií, na sklonku každého podzimu uděluje literární ceny nejlepším a nejnadanějším francouzským a frankofonním spisovatelům. V průběhu října a listopadu se tak v zemi galského kohouta začne očekávaná událost předávání cen, které jsou svým významem známé nejen ve Francii, ale i ve světě.

Tvorba a díla soutěžících autorů jsou v tomto období komentována veřejností i francouzským tiskem. Ať už jsou ohlasy pozitivní či negativní, literární ceny jsou diskutované a to je v tomto kulturním odvětví rozhodující. Za jednu z nejprestižnějších cen je považována Goncourtova cena, která se jako jedna z mála může pyšnit svou historií sahající až na počátek minulého století. Mezi další známé literární ceny se řadí Renaudot, Fémina, Médicis nebo Prix du roman de l'Académie française. Obsáhlý výčet všech existujících francouzských literárních cen můžeme vidět na oficiálních stránkách <http://www.prix-litteraires.net/>.¹

Obrovský věhlas těchto cen se může vysvětlit několika způsoby. Titul „nejlepší“ kniha roku přináší autorovi, ale i nakladateli slávu, uznání, ale především zájem médií a zaručení vyšší prodejnosti autorovy knihy. Vítězný finanční obnos za knihu je spíše symbolický. Každý rok se o cenu za nejlepší knihu uchází až 10 000 literátů, jen někteří však uspějí.

Hodnotit knihu nebo autora podle ohlasů kritiky nebo vydavatele, kterou autor získal během literárního dění by bylo nedostačující, proto je třeba znát autorovo dílo nebo jeho předchozí literární tvorbu. Literární ceny bývají často chápány jako komerční tah realizovaný nakladatelstvími, za účelem zviditelnění spisovatele, jeho díla a v neposlední řadě samotného nakladatelství, u kterého je daný titul vydán. Volba vítěze je pravidelně zpochybňována, protože nikdy nelze objektivně vyhodnotit nejlepšího spisovatele.

Možná proto v současné Francii existuje více než 2000 literárních cen, které se orientují nejen na domácí tvorbu. Mají různé zaměření, například žánrové, existují i ceny věnované publicistické tvorbě. Francouzský literární svět neopomíná ani zahraniční autory a jejich tvorbu, z toho plyne, že skutečný počet udílených cen ještě přesahuje výše uvedený počet.

---

¹ Oficiální internetové stránky francouzských literárních cen. [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.prix-litteraires.net/php>>

Mezi francouzské literární ceny udílené zahraniční tvorbě patří například:

- Grand Prix de l'Imaginaire - Roman Étranger.
- Grand Prix de la Fondation Napoléon - Prix du Livre non-francophone.
- Grand Prix de la Francophonie de l'Académie Française.
- Grand Prix de Littérature Policière - Romans Étrangers.
- Grand Prix du Roman Noir Étranger a další.

Příkladem zpochybňování vítězných děl a jejich autorů může být francouzská spisovatelka Marie NDiaye (otec Senegalec a matka Francouzka), která 2. listopadu roku 2009 získala Goncourtovu cenu za román *Trois femmes puissantes*. Její vítězství vyvolalo diskuse, protože Marie NDiaye byla od roku 1998 první ženou, k tomu ještě černé pleti, která obdržela tuto cenu. V roce 2001 mimo jiné získala cenu Fémina, stala se tak prozatím první ženou, která získala dvě natolik významná ocenění. Obsah románu *Trois femmes puissantes* navíc pojednává o problematice vzájemných vztahů mezi lidmi bílé a černé pleti v současné Francii, což je samo o sobě ošemetné téma.

Obecně je možné tvrdit, že literární ceny vyvolávají mnoho reakcí. Z pohledu veřejnosti mohou být ceny opomíjeny, protože většina čtenářů zaregistruje pouze zlomek literárních cen, a to těch, které jsou prezentovány v nejčtenějších novinách. V literárních kruzích jsou však horlivě očekávané a diskutované. Důkazem je počet přihlášených soutěživých, který je obrovský, a zároveň počet existujících literárních cen.

2.1 Pojem „literární cena“

Cena je ocenění za konkrétní literární počin, v tomto případě za literární dílo. Literární cena je významným oceněním pro autora i nakladatelství. Z toho přirozeně plyne zvýšený zájem veřejnosti o autora. Pro nakladatelství tento zájem veřejnosti automaticky představuje růst prodeje jak vítězného titulu, tak i předešlých autorových děl. Logicky tak narůstá obrat nakladatelství a zvyšuje se jeho zisk.

Literární cena připisuje oceněnému autorovi označení laureát. Zároveň se dá považovat za akt mecenášství, kdy je knize usnadněn vstup na prodejní pulty knihkupectví. Literární ocenění provází autora celý jeho život a vyvolává zvýšený zájem nejen o budoucí díla, ale

veřejnost se zaměří i na dřívější autorovy tituly, aby měla možnost sledovat autorův literární vývoj.

Členy porot literárních cen jsou často vlivné osobnosti domácí kultury, a proto se často spekuluje o vlivu, který mají porotci při volbě laureáta.

Na závěr této kapitoly můžeme říct, že získání literární ceny je prestižní událostí nejen pro autora, ale i pro nakladatele. V následných reakcích a rozhovorech cena vyvolává důvěru i nedůvěru mezi čtenáři, ale dává důraz na jméno autora a jeho přijetí v literárním světě. A ačkoliv se během posledních let čtenáři nenechají ovlivnit vítěznými tituly tak jako dřív, stále je v prodejních žebříčcích znát vliv cen na zvědavost čtenářů a jejich touhu po koupi dané knihy.

2.2 Přehled nejvýznamnějších cen

Od samotného rozkvětu cen na začátku minulého století uplynulo více než sto let a jejich počet se mnohonásobně zvýšil. To můžeme vidět na oficiálním serveru věnovanému právě literárním cenám, kde je jejich obsáhlý seznam včetně cen věnovaných zahraniční nebo frankofonní tvorbě.

Začátek minulého století byl tedy ideálním obdobím pro vstup mnoha nových literárních cen do literárního prostředí. Konkrétně tomu bylo ve 20. letech 20. století, kdy nastalo období jejich rozkvětu. Na rozvíjející se situaci literárních cen zareagoval 9. června 1934 francouzský deník *Le Figaro*, který zveřejnil článek s názvem *Faut - il tuer les prix littéraires*. Na tento článek odpověděl Louis-Ferdinand Céline, laureát ceny Renaudot za román *Voyage au bout de la nuit* (*Cesta do hlubin noci*). Zareagoval výrokem², kde tvrdil, že literární ceny a jejich poroty by měly být naopak znásobeny, nikoliv zavrženy. Vyjádřil se i k tomu, proč literární ceny vyvolávají negativní ohlasy a čím jsou tyto ohlasy způsobeny.

---

² *Le Figaro* [online]. Faut – il tuer les prix littéraires. [cit.2011-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.culturactif.ch/vieuculturelle/prix.htm> />

«Tout au contraire, je trouve qu'il faut multiplier les jurys et les prix littéraires à l'infini – comme les bistrot – puisqu'ils travaillent en même temps pour l'esprit. Le salut de notre civilisation est peut-être de ce côté-là. [...] Une grande part de l'inquiétude contemporaine, dont trop de mauvais livres se font l'écho, est attribuable peut-être à la relative rareté des prix littéraires. Qu'on en crée d'innombrables ! Pour mon humble part, je dois vous avouer que le Renaudot, en m'apportant les 1250 francs (environ) de rente mensuels dont j'avais tant besoin, m'a mis l'eau à la bouchue le Renaudot, en m'apportant les 1250 francs (environ) de rente mensuels dont j'avais tant besoin, m'a mis l'eau à la bouche.»

Jak bylo výše zmíněno, francouzských literárních cen je ve Francii mnoho. Avšak nejnvlivnější a nejsledovanější ceny jsou zejména:

- Prix Goncourt,
- Prix Renaudot,
- Prix Médicis,
- Prix Fémina,
- Prix du roman de l'Académie française,
- Le Goncourt de la poésie nebo
- Prix Goncourt des lycéens.

Samotná důvěryhodnost velkých podzimních cen je v posledních letech poskvrněna negativními ohlasy z řad erudované kritiky. Porota literárních cen je obvykle volena zdoluhavými procesy, ale například u Prix Goncourt se jedná o doživotní členství. A právě sestava porot a její vyhodnocení vyvolává nedůvěryhodnost, protože z velké většiny jsou porotci zároveň spisovateli nebo držiteli podílů v největších a nejnvlivnějších francouzských nakladatelstvích, u kterých jsou nominované tituly vydávány. Proto se v mnoha případech diskutuje o neobjektivnosti cen, které nedávají příliš příležitostí neznámým tvůrcům nebo tvůrcům jejichž nakladatelství nejsou buď dostatečně známá, nebo tak urputně nesponzorují své „chráněnce“.

Poslední dobou se však do popředí veřejného zájmu dostávají ceny, které nejsou paradoxně předávány v tolik sledovaném podzimním období, ale v jarním období, tedy období od přelomu února až po březen. Jako například Prix du livre Inter, která je udělována posluchači France Inter.

France Inter je francouzská veřejná rozhlasová stanice, která patří do skupiny Radio France, (Francouzského rozhlasu). Na této stanici funguje vysílání známé pod jménem La Librairie francophone, tedy Frankofonní knihkupectví, které každý týden vysílá literární pořad. Díky velkému zájmu posluchačů patří Prix du livre Inter mezi nejsledovanější události na poli rozhlasového vysílání. Dále může být zmíněna Prix RTL- Lire, Prix Internet du Livre, Prix des Lectrices de Elle, a jiné. Výše zmíněné ceny jsou nejčastěji prezentovány prostřednictvím internetu, časopisů nebo rozhlasových stanic. Čtenáři a posluchači tak mohou hlasovat buď zasíláním textových zpráv do rádií a časopisů nebo prostřednictvím

internetových stránek. Jelikož jsou tato média v dnešní době hojně využívána veřejností, dostává se i jim velkého ohlasu.

2.3 *Goncourtova cena*

Goncourtova cena (ve francouzském znění Prix Goncourt) je literární ocenění udělované každý rok za nejlepší francouzsky psaný román. Je považována za nejprestižnější literární ocenění současné Francie, které se vyhlašuje vždy na začátku listopadu. Goncourtova cena přináší autorovi hlavně věhlas, který umožní vítěznému titulu vstup mezi nejprodávanější tituly a získá přední příčky žebříčku prodeje. Mimo Goncourtovu cenu je udělováno ocenění za povídku, biografii, Goncourtovo stipendium za poezii nebo ocenění udělované začínajícím spisovatelům do 20 let.

2.3.1 Historie Goncourtovy ceny

Zakladateli Goncourtovy ceny jsou bratři Edmond Huot de Goncourt a Jules Huot de Goncourt, francouzští spisovatelé, kteří žili v 19. století.

Vše začalo na jaře roku 1868, kdy byli bratři donuceni opustit byt v rušné ulici Saint Georges a následně se usadit v malém hotelu na bulváru Montmorency číslo popisné 53. Kvůli jejich silnému bratrskému poutu a společné tvorbě³ vystupovali pod jménem „Juledmond“ a pod ním byli také známi. *Deníky* mapovaly jejich společnou tvorbu. Po předčasné smrti Julia 20. června 1870 se Edmond Goncourt přestěhoval do domu, který se do budoucna stal literárním útočištěm nejen pro něj, ale i pro další spisovatele, mezi které patřili Émile Zola, Charles Baudelaire, Guy de Maupassant, Gustave Flaubert nebo Honoré de Balzac. Společně se snažili o tvorbu, která by rozvířila tehdejší stojaté literární vody 19. století.

Na základě společné myšlenky bratrů a přání zesnulého bratra Julia se Edmond roku 1884 rozhodl otevřít literární společnost známou pod názvem *Le Grenier*, místo, kde se scházeli Edmondovi literární přátelé a dnes již světově známí spisovatelé.

---

³ Za stěžejní díla společné tvorby bratrů Goncourtových se dá považovat *Renée Mauperin* (v českém překladu *Renáta Mauperinová*) z roku 1864 a *Deníky* z rozmezí let 1851-1891.

2.3.2 Vznik Goncourtovy akademie

Se vznikem Goncourtovy akademie je nedílně spjata Závěť⁴, ve které Jules Goncourt ustanovil své dědice, jimiž byli Alphonse Daudet⁵ a Léon Hennique⁶. Závěť byla notářem přečtena 48 hodin po Edmondově smrti a v ní bylo vysloveno jeho přání o založení budoucí Akademie a také zmínka o rentě, která měla být jejím členům vyplacena díky ziskům z prodeje ediční řady Deníků. Deníky byly sepsány oběma bratry a jednou z mnoha zajímavostí *Deníků*⁷ je, že Edmond v nich o Julovi otevřeně tvrdil, že byl vynikajícím spisovatelem.

Začátky Akademie

Goncourtova Akademie se poprvé sešla 7. dubna roku 1900 ve francouzském městě Passy. Zprvu měla jen sedm členů :

- Joris-Karl Huysmans (pravým jménem Charles Marie Georges Huysmans, umělecký kritik a spisovatel),
- Octave Mirbeau (žurnalista, spisovatel)
- Joseph Henri Honoré Boex- J. H. Rosny (spisovatel, dílo *La guerre du feu*)
- Séraphin Justin François Boex- Justin Rosny (spisovatel, dílo *Amour étrusque*)
- Léon Hennique (spisovatel, naturalista, dílo *Un caractère*).

---

⁴ Závěť Edmonda Goncourta :

«*Je nomme pour exécuter testamentaire mon ami Alphonse Daudet, à la charge pour lui de constituer dans l'année de mon décès, à perpétuité, une société littéraire dont la fondation a été, tout le temps de notre vie d'hommes de lettres, la pensée de mon frère et la mienne, et qui a pour objet la création d'un prix de 5000 F destiné à un ouvrage d'imagination en prose paru dans l'année, d'une rente annuelle de 6000 francs au profit de chacun des membres de la société.*»

⁵ Francouzský spisovatel, dílo *Lettres de mon moulin* (Listy z mého mlýna)

⁶ Francouzský spisovatel, dílo *Un caractère*

⁷ Deník bratrů Goncourtových – Edmondovo vyjádření o Julově spisovatelském nadání

(*Journal du 26 décembre 1895*): «*Le soin amoureux qu'il mettait à l'élaboration de la forme, à la ciselure des phrases, au choix des mots, reprenant des morceaux écrits en commun et qui nous avaient satisfaits tout d'abord, les travaillant des heures....*»

- Paul Margueritte (spisovatel, bojoval za práva žen)
- Gustave Geffroy (historik a žurnalista)

Aby byla Akademie kompletní, tedy desetičlenná, byli ještě přizváni:

- Léon Daudet (politik, žurnalista a spisovatel),
- Elémir Bourges (žurnalista a spisovatel) a
- Lucien Descaves (dramatik a žurnalista)

Později se „desítka“ pravidelně scházela jednou měsíčně u večere. Oficiálně první setkání Goncourtovy akademie proběhlo v roce 1903, za účelem předání ceny historicky prvnímu držiteli Goncourtovy ceny, kterým byl původem Američan z Kalifornie John-Antoine Nau, který se později usadil v Saint-Tropez na jihu Francie. John-Antoine Nau psal francouzsky a jeho román *Force ennemie* představoval protagonistu – pomatence s rozdvojenou osobností.

Když se novináři dozvěděli, že byla udělena Goncourtova cena, deník *Le Figaro* věnoval této události třetinu rubriky, což přineslo autorovi jistou pozornost čtenářů. Po několika dnech se však autor stal opět skoro neznámou osobou. Na dozvuk cen bylo třeba vyčkat do dalšího roku na nové udílení, přičemž ocenění připadlo spisovateli jménem Léon Frapié za knihu *La Maternelle*.

Chronologický seznam všech prezidentů Goncourtovy akademie:

- Joris-Karl Huysmans (1900-1907, nástupce Alphonse Daudeta, který zemřel v roce 1897)
- Léon Hennique (1907-1912)
- Gustave Geffroy (1912-1926)
- J.-H. Rosny (1926-1940)
- Justin Rosny (1940-1945)
- Lucien Descaves (1945-1949)
- Colette (1949-1954)
- Roland Dorgelès (1954-1973)
- Hervé Bazin (1973-1996)
- François Nourissier (1996-2002)

- Edmonde Charles-Roux (2002- dodnes)

2.3.3 Současná struktura poroty Goncourtovy akademie

V současné době má Goncourtova akademie již dvanáctého prezidenta, který je ve funkci od roku 2002. Hlavní funkcí Goncourtovy akademie je volba vítězného titulu, které předchází celoroční práce všech členů a v neposlední řadě trojí selekce přihlášených titulů, ze které Akademie vybere vítězné dílo. Současná Akademie se skládá z deseti členů. Ti se pravidelně schází každé první úterý v měsíci, v salonu, který se nachází v prvním poschodí restaurace Drouant v Gaillonské ulici v Paříži. Při hlasování porota vždy pracuje ve složení devíti novinářů a jednoho recenzenta. V případě, že po čtrnácti volebních kolech není stále zvolen laureát ceny, prezident Akademie uplatní své právo dvojího hlasu, aby rozhodl o většině a tedy o finálním vítězi. Rozhodování je však těžké a zdlouhavé, protože každý člen má právo veta.

Restaurace Drouant v Paříži je i místem, kde členové poroty každoročně poobědvají a později předstoupí před novináře a vyhlásí laureáta.

Vítězem se mohl stát kterýkoliv spisovatel píšící francouzsky (v současnosti jsou podmínky stejné). Vítěz už od roku 1903 vždy obdržel šek s vítěznou částkou v hodnotě pěti tisíc franků. Tato částka se v současnosti vlivem inflace změnila na deset eur, což představuje zejména symbolický obnos. Což ale neplatí o následném množství čtenářů, kteří si výtisky zakupují v knihkupectvích. Tímto se z původních deseti eur stane nesrovnatelně větší částka připadající autorovi a nakladateli.

Kategorie Goncourtovy ceny

Jelikož Goncourtova akademie nepředává pouze jednu cenu, je na místě zmínit i několik dalších, jejichž oblíbenost stále stoupá. Jsou jimi například:

- Prix Goncourt de la poésie (Goncourtova cena za poezii),
- Prix Goncourt de la Nouvelle (Goncourtova cena za novelu),
- Prix Goncourt de la Biographie (Goncourtova cena za biografii),

- Prix Goncourt des lycéens (Goncourtova cena za studentské dílo)
- Prix Goncourt du Premier Roman (Goncourtova cena za románovou prvotinu)

2.4 Cena Renaudot (Le prix Théophraste Renaudot)

Úvodní nastínění

Cena Renaudot, také známá pod jménem Cena Théophrasta Renaudota (Le prix Théophraste Renaudot), je jednou z dalších literárních cen, která se udílí už od roku 1926 na základě výběru nejlepší knihy publikované vždy v předchozím roce. Renaudot figuruje jako přirozený doplněk Goncourtovy ceny, ačkoliv nejsou nijak spjaty. Ocenění Renaudot se uděluje na stejném místě a ve stejné datum jako Goncourtova cena, tedy 1. týden v listopadu před restaurací Drouant v Paříži.

2.4.1 Zakladatel ceny Renaudot

Théophraste Renaudot

Théophraste Renaudot se narodil v roce 1586 blízko dnešní Vídně, konkrétně ve městě Loudun. Pocházel z prosté protestantské rodiny. Ve svém životě hodně cestoval, dostal se mimojiné i do Paříže, kde vystudoval chirurgii a do Montpellier, kde se nachází věhlasná univerzita, na které také studoval. Renaudot je považován za zakladatele původního francouzského tisku, protože roku 1629 založil *Bureau d'adresse* a *La Gazette*, což byl pravidelně vydávaný týdeník. Práce ve službách kardinála Richelieu dokazuje, že ač byl protestant a pocházel z chudých poměrů, byl schopen se vypracovat. Richelieu ho během jeho práce finančně podporoval. Kromě toho využíval *La Gazette* k politické propagaci a obecně se týdeníku dostávalo zejména pozitivních reakcí. Po smrti kardinála bohužel Théophraste Renaudot ztratil jednoho ze svých největších podporovatelů. Mimojiné se Renaudot během své práce pro Francii angažoval v záležitostech práv protestantů a pomáhal chudým.

2.4.2 Historie

Literární ocenění Théophrasta Renaudota bylo založeno v roce 1926. První porota, čítající deset členů, byla složena z literárních kritiků a novinářů. V historicky první porotě zasedli:

- Raymond de Nys,
- Marcel Espiau,
- Georges Le Fèvre,
- Noël Sabord,
- Georges Martin,
- Odette Pannetierová,
- Henry Guilac,
- Gaston Picard,
- Pierre Demartre a
- Georges Charensol.

Výše zmínění představitelé společně sepsali Renaudotovu biografii čítající deset odstavců, přičemž každý odstavec byl napsán jedním zástupcem poroty. Biografie byla vydána v roce 1929 pod názvem *La vie de Théophraste Renaudot (Život Théophrasta Renaudota)*.

2.4.3 Struktura akademie cen Renaudot

V současnosti se porota akademie cen Renaudot skládá stále z deseti členů, kterými jsou:

- Christian Giudicelli,
- Dominique Bona,
- Franz-Olivier Giesbert,
- Georges-Olivier Châteaureynaud,
- Jean-Marie Gustave Le Clézio,
- Jean-Noël Pancrazi,
- Louis Gardel,
- André Bourin a
- André Brincourt.

Výše zmínění porotci cen Renaudot volí tradičně ze svých řad i zástupce na funkci prezidenta poroty cen Renaudot. Nový zástupce se do této funkce volí každý rok a to většinou hlasů všech členů. Z toho plyne, že je tato funkce pouze na dobu určitou. Funkce nového prezidenta nabývá každoročně platnosti vždy po udělení ceny za román. Při této volbě se postupuje podle pravidel, která jsou zanesena ve stanovách poroty. Funkce generálního tajemníka v současnosti připadá Andrému Brincourtovi. Tento titul se uděluje jednomu ze členů, jehož hlavní náplní je komunikace poroty s médii a veřejností.

V případě úmrtí člena poroty cen nastává období šesti měsíců, ve kterém se nesmí zvolit člen nový. Každý člen má při volbě nového člena poroty právo veta, které však musí být vyjádřeno před hlasováním. Volby se konají na základě prosté většiny, což znamená 50 % + 1 hlas. Při absenci byt' jen jednoho člena se volby odročí, toto odročení platí až do případné třetí následující absence člena.

Kategorie ceny Renaudot

Kromě hlavní ceny uděluje porota od roku 1992 cenu zvanou Prix Renaudot des lycéens, která byla v době svého založení relativně novinkou, protože byla určena středoškolským amatérským spisovatelům zabývajícím se různými literárními žánry. V roce 2003 přibyla „Cena Renaudot za esej“ a o šest let později tedy v roce 2009, byl výčet završen založením „Ceny Renaudot livre de poche“⁸.

Kategorie cen:

- Prix Renaudot
- Prix Renaudot des lycéens (Cena Renaudot pro studenty)
- Prix Renaudot de l'essai (Cena Renaudot za esej)
- Prix Renaudot du livre de poche (Cena Renaudot livre de poche)

Udělení ceny

Pravidla pro udělení ceny uvádějí, že se laureátem nemůže stát autor, jenž v předchozím období pěti let získal jinou velkou literární cenu (chápáno Goncourtova cena,

---

⁸ Livre de poche je označení pro knihu, která se po úspěšném prodeji v klasickém „velkém formátu“ vydává v literárních souborech v malém čítankovém formátu (většinou se jedná o velikost 17,6 cm *11 cm).

Renaudot, Fémina, Interallié nebo Médicis). Výjimka je pouze jednohlasé rozhodnutí členů proti tomuto pravidlu.

Při hlasování se používá tajná listina, do které nemůže nahlížet nikdo jiný než hlasující. V případě absence člena se připouští telefonické hlasování. Když se po desátém kole stále nezjistí vítěz, automaticky se zdvojí hlas prezidenta.

2.5   *Cena Médicis*

2.5.1   Úvodní nastínění a vznik ceny

Jedna z dalších literárních cen patřící mezi vrcholné francouzské ceny je známá pod jménem Médicis. Cena byla založena prvního dubna v roce 1958 Galem Barbisanem a Jeanem- Pierrem Giraudouxem.

Cena Médicis se od počátku své existence snaží o zviditelnění talentovaných autorů, kteří již debutovali se svými sbírkami povídek nebo romány a nejsou tolik protežováni navzdory svému talentu. I to byl důvod vzniku těchto cen v druhé polovině minulého století.

Kategorie ceny

Cena Médicis seskupuje 3 kategorie cen:

- Prix Médicis (Francouzská cena Médicis)
- Prix Médicis étranger (Zahraniční cena Médicis)
- Prix Médicis de l'essai (Cena Médicis za nejlepší esej)

Cena za zahraniční tvorbu se uděluje již od roku 1970 a v současné době se zveřejňuje ve stejnou dobu jako Francouzská cena Médicis. Cenu Médicis za esej je možné získat od roku 1985. Držitelem jednoho z výše zmíněných ocenění, Prix Médicis de l'essai z roku 1989 je český a francouzský spisovatel, básník, esejista, publicista, překladatel a diplomat Václav Jamek, který je také znám pod pseudonymem Eberhart Hauptbahnof. Jelikož je ve Francii znám zejména jako esejista, byl zatím jako jediný Čech vybrán do této kategorie a následně zvolen laureátem ceny za esej za své dílo *Traité des courtes merveilles*.

2.5.2 Struktura poroty cen Médicis

Od dob založení Prix Médicis se sestava poroty několikrát změnila. Od roku 1997 se ustálila pravidla týkající se předsednictví, které se mění každé dva roky v abecedním pořadí; držitel této funkce je povinen na sebe vzít všechnu odpovědnost spadající pod tuto funkci.

Členové současné poroty jsou:

- Marcel Schneider,
- Jacqueline Piatierová,
- Christine de Rivoy,
- Anne Wiazemsky,
- Dominique Fernandez,
- Patrick Granville a
- Denis Roche.

Udělení ceny

Udělení cen Médicis není doprovázeno finanční odměnou, jak tomu bývá u většiny francouzských literárních cen. Finanční kompenzace vítězného titulu se dostaví až po umístění knihy na pulty knihkupectví, kde si jej čtenáři ve velkém počtu kupují. Zvuk a věhlas ceny je tedy natolik velký, že se autoři rozhodně nemusí bát o prodej svých děl. V minulosti se Cena Médicis udílela ve stejnou dobu jako Cena Fémina v hotelu Crillon v Paříži. V současnosti se udílí o 2 dny později a změnilo se i místo vyhlášení, momentálně se tato událost koná v restauraci La Méditerranée v Paříži.

Na závěr této kapitoly můžeme zmínit fakt, že v 60. letech, kdy vznikla, se cena Médicis stala zároveň předmětem jak pozitivní tak i negativní reakce veřejnosti a médií. Mezi nakladateli byla jako ostatní nové ceny přivítána s nadšením, pravděpodobně kvůli dalšímu potenciálnímu zviditelnění jejich nakladatelství. Například Marcel Schneider⁹, spisovatel fantasy literatury a osobnost cen Médicis, zavzpomínal na kritiku, která provázela vznik těchto cen, a byl rád, že si i tato poměrně mladá cena udržela své fluidum, se kterým do

---

⁹ Marcel Schneider, francouzský spisovatel narozen 11.srpna 1913 v Levallois-Perret – zemřel 22.ledna 2009 v Paříži. V roce 1996 mu byla udělena Velká cena francouzského jazyka

literárního světa vstupovala a nenechala se nijak ovlivnit. Ale některé negativní reakce bohužel přetrvaly až do současnosti.

2.6 Cena Fémina

2.6.1 Úvodní nastínění a vznik ceny

Fémina byla založena v roce 1904, řadí se tedy vedle Goncourtovy ceny mezi nejstarší literární ocenění. Zajímavostí u této ceny je porota, která je čistě ženského složení. Tak jako má každá cena své místo udílení, tak i porota ceny Fémina se každý rok schází v hotelu Crillon v Paříži, kde první středu v listopadu vyhlašuje vítězný titul.

2.6.2 Historie

Jak bylo výše zmíněno, Fémina byla založena v roce 1904 22 ženami, které společně pracovaly a publikovaly v časopise *La Vie Heureuse*, tedy „Šťastný život“. Záštitu ženám daného časopisu dělala spisovatelka Anna de Noailles. *La Vie Heureuse* nebyl pouze název časopisu, ale v době založení ceny to byl i samotný název ceny, která byla v roce 1919 oficiálně přejmenována na dnes již známou Prix Fémina. Fémina měla vystupovat zejména jako alternativa Goncourtovy ceny, která byla muži předávána mužům. To byl i důvod jejího vzniku. Na počátku 20. století neměly ženy ve srovnání s muži tolik možností jak se literárně projevit, proto se rozhodly pro založení této unikátní ceny, jejíž porota se skládala pouze ze ženského osazenstva. Cenu však mohli získat i muži, příkladem byl francouzský spisovatel Romain Rolland, který cenu obdržel v roce 1905 za románový cyklus *Jean-Christophe (Jan Kryštof)*.

Vzhledem ke skutečnosti, že postavení žen ve francouzské literární společnosti bylo kontroverzní a diskutované téma během celého 19. století, může se pouze polemizovat o tom, zda založení Prix Fémina pomohlo ke snadnějšímu vstupu žen do literárního povědomí tehdejší Francie. Na rozdíl od počátku minulého století si v současné době může čtenář vybrat

z ohromného množství knih nejen od spisovatelů, ale i od spisovatelek. Tudíž můžeme tvrdit, že původní úmysl zakladatelek Féminy, podílet se na literární tvorbě Francie, se stal skutečností.

Dělení ceny

Stejně tak jako jiné literární ceny, tak i Prix Fémina seskupuje ocenění pro více žánrů a jsou jimi :

- Prix Fémina – (Cena Fémina ze nejlepší román – hlavní cena)
- Prix Fémina Essai – (Cena Fémina za nejlepší esej)
- Prix Fémina Étranger – (Cena Fémina za nejlepší zahraniční román)

Prix Fémina Essai vznikla v roce 1999, kdy nahradila cenu zvanou Prix Vacaresco, která byla založena rumunskou spisovatelkou, jež se jmenovala Hélène Vacaresco. Proto byla Prix Vacaresco mimo jiné známá jako Prix Fémina Vacaresco. Naopak Prix Fémina Étranger vznikla o několik let dříve v roce 1985.

Podmínkou pro nominaci a následné vítězství knihy je, aby byla psána francouzsky, na tématu, které si spisovatel vybere, už nezáleží.

2.6.3 Struktura poroty ceny Fémina

Jak bylo výše zmíněno, porota zprvu čítala 22 představitelk, které poprvé zasedly a udělily cenu 4. prosince v roce 1904. Tehdy byl jejich počet dvakrát vyšší než počet porotců v Goncourtově porotě. Počet porotkyň se však v roce 1920 zúžil na 12, což je již standardní číslo, které platí dodnes. Důležitou osobou vystupující v porotě Féminy byla Edmée Ffrischová Felsová, vévodkyně z Rochefoucauld, která byla po dlouhé roky předsedkyní poroty cen Fémina.

Současná porota se skládá z:

- Diany de Margeri, která je zároveň prezidentkou poroty,
- Solange Fasquellové,
- Viviane Forresterové,
- Claire Galloisové,

- Benoîte Groultové,
- Christine Jordisové,
- Mony Ozoufové,
- Danièle Sallenaveové a
- Chantal Thomasové.

Během své existence porota Féminy nikdy neobdržela titul akademie, ale od dob jejího založení přijala její funkce a tedy jako akademie fungovala, avšak sama porota se označila za výbor.

2.7 Cena Francouzské akademie

Cena Francouzské akademie, která je celým jménem ve Francii známá jako Prix de l'Académie française, patří mezi velmi uznávané. Důvodem je záštita Francouzské akademie¹⁰, pod kterou spadá nejen Prix du roman de l'Académie française tedy, Cena Francouzské akademie za román, ale i další ocenění udělovaná Akademií na poli humanitních věd (například cena za biografii, cena za kritiku, cena za pojednání, cena za francouzskou literaturu, cena za přínos francouzskému jazyku aj.). Těchto cen Akademie se každoročně předává přibližně 70. Ceny Akademie se tradičně předávají mezi prvními už začátkem října, a tak otevírají pomyslnou bránu předávaných podzimních literárních cen.

2.7.1 Historie Francouzské akademie

Francouzská akademie, která je považována za jednu z nejstarších francouzských institucí, byla založena v roce 1635 kardinálem Richelieu (*1585- †1642), za vlády krále Ludvíka XIII. Zásluhu o vznik Francouzské akademie lze přičítat zejména kardinálu Richelieu, který měl rozhodující slovo při formování struktury Akademie. Richelieu byl zároveň prvním patronem Akademie, který byl po své smrti nahrazen novým kancléřem. Byl jím francouzský politik a soudce Pierre Séguier. Po odchodu kancléře byl patronem Ludvík

---

¹⁰Oficiální stránky Francouzské akademie. [cit. 2011-05-27]. Dostupné z WWW : < <http://www.academie-francaise.fr/> >.

XIV., jehož následovali další francouzští králové a následníci trůnu. V současnosti je patronem Francouzské akademie vždy hlava Francouzské republiky. Od roku 2007 je to Nicolas Sarkozy.

Francouzská Akademie měla 2 hlavní funkce, kvůli kterým byla původně založena a které si uchovala až dodnes.

Hlavní funkce Francouzské akademie:

- Dohlížení na francouzský jazyk,
- šíření francouzského jazyka ve frankofonních zemích a ve světě.

2.7.2 Současná struktura Francouzské akademie

Francouzská akademie je díky rozmanitému složení svých členů považována za „porotu“, která je kvalifikovaná pro výběr vhodných adeptů nejen na poli literatury, ale i společenských věd. To potvrzuje níže uvedená tabulka prezentující současné členy poroty Akademie a jejich specializaci či působnost. Porota Akademie má maximálně 40 členů, ale v současnosti se skládá pouze ze 36 členů, kteří jsou voleni doživotně a říká se jim Les Immortels. Důvodem, proč je v současnosti v Akademii pouze 36 členů a nikoliv 40, je tzv. „prázdná židle“. Tak se nazývá situace, kdy člen poroty zemře a čeká se na zvolení nového. Výraz doživotně znamená, že titul „člen Akademie“ je neodvolatelný a zůstává členovi na pořád. Od dob založení Francouzské akademie do současnosti se v roli členů objevilo již 719 osob. Akademie nesdružovala pouze literáty či spisovatele, ale i filozofy, lékaře, vědce nebo zástupce z vojenských kruhů. Následující tabulka obsahuje jména a profese současných členů poroty Prix de l'Académie française.

tabulka č. 1: Současní členové poroty Prix de l'Académie française

Jméno člena Akademie	Rok zvolení	Profese
Claude Dagens	2008	historik, duchovní
Hector Bianciotti	1996	romanopisec
Jean-Denis Bredin	1989	advokát
Jean-Luc Marion	2008	filozof
Assia Djebarová	2005	spisovatelka
Marc Fumaroli	1995	Historik, esejista
Michel Déon	1978	romanista
Alain Decaux	1979	historik
Florence Delayová	2000	spisovatelka, dramatička
Gabriel de Broglie	2001	spisovatel
Jean d' Ormesson	1973	spisovatel
Simone Veilová	2008	soudkyně, politička
Hélène Carère d'Encausse	1990	historička
Frédéric Vitoux	2001	spisovatel, žurnalista
Valéry Giscard d'Estaing	2003	bývalý prezident
Érik Orsenna	1998	politik
Michel Serres	1990	filozof, historik
Jean-Loup Dabadie	2008	spisovatel
Angelo Rinaldi	2001	spisovatel, literární kritik
Félicien Marceau	1975	dramatik
René de Obaldia	1999	dramatik, poetik
Pierre Rosenberg	1995	dějepisec, esejista
Max Gallo	2007	politik, spisovatel
Dominique Fernandez	2007	literární kritik
Jean-Marie Rouart	1997	esejista
Pierre Nora	2001	historik
Jean-Christophe Rufin	2008	lékař, spisovatel
Danièle Sallenaveová	2011	spisovatelka
François Weyergans	2009	spisovatel, režisér
Michel Mohrt	1985	literární kritik
François Cheng	2002	překladatel
Yves Pouliquen	2001	lékař
Philippe Beaussant	2007	spisovatel
René Girard	2005	paleograf, archivář
François Jacob	1996	biolog
Jean Clair	2008	historik, esejista

2.7.3 Obecně platné podmínky pro účast v soutěži Akademie

- Francouzská akademie přijímá do soutěže pouze díla, která jsou vytištěná nebo publikovaná ve francouzském jazyce. Rukopisy nebo kopie originálních textů nejsou přijímány.
- Aby se účastník mohl soutěže zúčastnit, soutěžní díla musejí být zaslána do Akademie buď vydavatelem nebo autorem, a to ve dvou identických výtiscích spolu s přihláškou na Sekretariát literárních komisí do 31. ledna. Tato díla musí být vydána v průběhu předešlého roku, kromě cen jejichž periodicita je jiná než roční. Přihláška musí obsahovat kategorii: Poezie, Literatura, Historie, ve které si autor přeje být zapsán.
- Posmrtná kandidatura se nepřijímá.
- Samotní členové Francouzské akademie se nemohou účastnit soutěže.
- V soutěži nesmí vystupovat dílo s předmluvou člena Akademie.
- Díla, která nejsou při přihlášení do soutěže vytištěná nemohou být předložena do téhož konkurzu po druhé, neboť by byla díla zřejmě přepsána autorem.
- O rozhodnutí Akademie jsou písemně informováni pouze autoři oceněných děl.

2.7.4 Prix du roman de l'Académie française

Prix du roman de l'Académie française znamená v překladu cena Akademie za román a byla založena roku 1915 v Paříži. Porota, která rozhoduje o této ceně, čítá celkem 12 členů, kteří pochází z řad porotců Akademie.

Všechny ceny Akademie se tradičně předávají mezi prvními už začátkem října, a tak otevírají pomyslnou bránu předávaných podzimních literárních cen. Cena Francouzské akademie za román je spolu s Velkou cenou Akademie za literaturu (ve francouzštině Grand Prix de littérature) považována za nejprestižnější ocenění ze všech cen udílených Francouzskou akademií, a možná i proto je vítězný titul odměňován částkou ve výši 7 500 eur (v přepočtu necelých 200 000 korun českých).

2.8 Cena Interallié

2.8.1 Úvodní nastínění

Prix Interallié, jak je toto ocenění nazýváno ve Francii, se udílí každý rok v listopadu, a to už dlouhých 81 let (kromě období druhé světové války). Cena Interallié byla tedy založena 3. prosince roku 1930 celkem třiceti žurnalisty. Tito kolegové se na založení ceny dohodli během společné snídani, která se odehrávala na pozadí jednání žen z řad porotkyň neméně známé ceny Fémina. Tato cena odměňuje francouzsky psané romány, jejichž autory jsou žurnalisté. To je dáno i faktem, že někteří uznávaní a talentovaní autoři současnosti pracují jako novináři.

2.8.2 Struktura poroty cen Interallié

Stejně jako ostatní francouzské literární ceny, tak i cena Interallié má svou porotu udílející ocenění. Zajímavostí je však složení poroty, která se skládá pouze ze žurnalistů. Pro tuto událost se scházejí v restauraci Lasserre v Paříži. Tato porota se skládá z deseti stálých členů a jednoho přizvaného, který je vždy vítězem předešlého ročníku Prix Interallié. Tento vítěz má právo a zároveň povinnost být jedenáctým a zároveň doplňujícím členem poroty po dobu jednoho nadcházejícího roku. Zástupci poroty jsou striktně mužského pohlaví a v současnosti jsou jimi:

- Jean Couvreur,
- Jacques Duquesne,
- Jean Ferniot,
- Éric Neuhoff,
- Serge Lentz,
- Éric Ollivier,
- Jean-Marie Rouart,
- Pierre Schoendoerffer,

- Phillipe Tesson,
- Claude Imbert a
- Stéphane Denis.

Prvním laureátem ceny byl André Malraux za dílo *La voie royale (Královská cesta)*. Právě od této doby se užívá červené pásky na vítězných titulech všech literárních cen. Je to výrazem pokroku myšlení nakladatelů a jejich snahou zvýraznit a odlišit právě vítězné autory, kteří mají vyšší tržní potenciál.

Ačkoliv vítězný titul ceny Interallié nezískává žádné finanční ohodnocení, tato cena patří mezi nejuznávanější francouzské literární ceny. To je fakt, díky kterému se dá předpokládat, že nakladatelství oceněného díla ani autor nepřijdou o zisky, neboť to jsou knihy, které se objevují na nejvyšších stupních žebříčků prodejnosti.

Praktiky v porotě cen Interallié

Je třeba upozornit, že někteří kritici mají tendence označovat Prix Interallié za „Prix Intergrasset“, neboť autoři objevující se v žebříčcích cen Interallié jsou ve velké míře zastoupeni nakladatelstvím Grasset. Od roku 1965 bylo z celkových 43 prezentovaných děl cen Interallié celkem 26 děl, která byla vydána u nakladatelství Grasset. Tento fakt bohužel vede k oprávněným a negativním polemikám na téma literárních cen a jejich úmyslné provázanosti na francouzská nakladatelství, kterým díky sledovanosti literárních cen plynou obrovské zisky a upevňuje se tím jejich zastoupení na knižním trhu v současné Francii.

3 Knižní trh v současné Francii

3.1 Nakladatelství jako pojem a jeho činnost

Nakladatelství jako instituce je většinou obchodní společnost, která slouží zejména k propagaci, vydávání a publikaci knih různých autorů a žánrů, neperiodických a periodických publikací. Periodické publikace jsou tiskoviny, které vycházejí pravidelně. Jsou jimi například deníky, týdeníky, měsíčníky, tiskoviny, které vycházejí čtvrtletně a jiné. Mezi neperiodické publikace patří například ročenky, různé hudebniny a hlavně knihy. Jedná se tedy o publikaci, která se vydá jednorázově nebo nejvýše jednou ročně.

3.2 Současný nakladatelský trh ve Francii

Každý člověk si alespoň jednou v životě koupil nějakou knihu, málo kdo však ví, že se na pozadí těchto knih skrývá dobře výdělečný obchod. Nakladatelský trh je v současné Francii velmi dynamický, což způsobuje, že se postavení nakladatelství na knižním trhu stále utváří a to s sebou nese velkou konkurenci. Během posledních třiceti let se počet nových nakladatelství mnohonásobně zvýšil. Jejich počet se odhaduje bezmála na tisíc. S tím souvisí i velké množství každoročně vydaných knižních titulů, kterých je téměř 63 000. Jak tomu bývá v každém tržním odvětví, tak i na poli knižních nakladatelství existují méně a více úspěšné společnosti, které buď dokáží roční obrat dovést k ziskům, nebo nikoliv. Podle informací z francouzského deníku *Le Monde*¹¹ se každoroční počet nových knižních titulů zvyšuje, ale navzdory tomuto trendu prodej knih na pultech obchodů během posledních deseti let spíše stagnoval, pouze v roce 2006 a 2009 dosáhl poměrně vysokého čísla. To bylo ovlivněno vyhlášením laureátů literárních cen, zejména Goncourtovou cenou, která vždy zvedne žebříčky prodejnosti. Právě prostřednictvím těchto tradičních literárních cen zná široká veřejnost různá francouzská nakladatelství, která jsou nedílně spjatá s tímto kulturním fenoménem.

---

¹¹ Le Monde [online]. Le Monde des livres. [cit. 2010-07-20]. Dostupné z WWW : <<http://www.lemonde.fr/>>.

3.3 *Syndicat national de l'édition (SNE)*

K získání informací o současném francouzském knižním trhu můžeme použít internetové stránky¹² Syndicat national de l'édition (SNE), který se dá přeložit jako „Národní nakladatelský svaz“. Tento svaz je profesní komora zabývající se zájmy a právy souvisejícími s francouzskými nakladatelstvími. Celkem zaštituje 580 nakladatelství, mezi která nepatří jen ta velká jako například Hachette Livre, ale i průměrně velká nakladatelství, která také ovlivňují obrat v nakladatelském průmyslu.

Legislativní rámec a pravidla pro řádný prodej knih ve Francii podle SNE¹³

- Povinnost označení ceny na knize.
- Maximální sleva ceny jednotlivcům je 5% z prodejní ceny. Netýká se to knih, které jsou už dva roky vydané nebo importované.
- Nakladatel může stanovit cenu knihy při uvádění na trh, která je platná pro vymezené období, nebo může stanovit předběžnou cenu. Ta je omezená a platí pouze před uvedením do knihkupectví. Platí zde zákon, který byl uveden v platnost 10. srpna roku 1981. S tímto zákonem souvisí i povinnost maloobchodníků poskytovat kvalitní služby ve prospěch prodeje knih.

S výše zmíněnými podmínkami souvisí i článek č. 441-6 Obchodního zákoníku (L.441-6 du Code de commerce). Ten blíže upravuje například platební a prodejní podmínky, redukce cen aj. Daný zákon byl upraven 14. 1. 2010¹⁴. Oficiální znění je možné najít na <http://legifrance.gouv.fr/>.

---

¹² Oficiální stránky Národního nakladatelského svazu [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.sne.fr/>>.

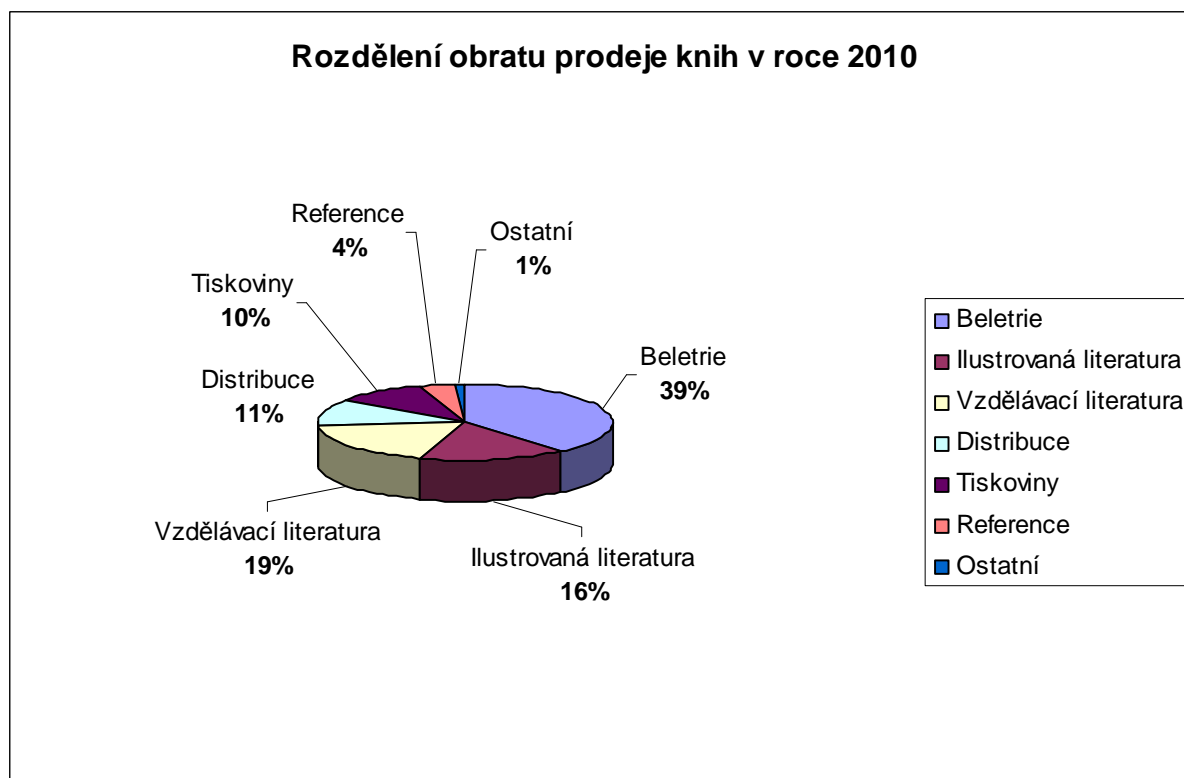
¹³ Dostupné z WWW: <<http://www.sne.fr/editeurs/vendre-un-livre.html/>>.

¹⁴ Obchodní zákoník [online]. [cit. 09-20-2011]. Dostupné z WWW: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=9D0D4D1EA5EFAEDF45736A001A87B976.tpdjo02v_3?cidTexte=LEGITEXT000005634379&idArticle=LEGIARTI000006232237&dateTexte=20111103&categorieLien=cid#LEGIARTI000006232237/>.

Celkový obrat knižních nakladatelství v roce 2010

Následující graf blíže ukazuje celkové rozdělení obratu na knižním trhu v roce 2010. Tento graf nám detailně rozděluje tvorbu knižního trhu na několik segmentů, mezi které nepatří jen různé žánry literatur, ale i reference, distribuce nebo tiskoviny. Mezi reference patří mimo jiné kritiky nebo polemiky, které procentuálně tvoří nemalou část a úzce souvisí s francouzským literárním životem. Zejména jedná-li se o literární ceny. Z níže uvedeného grafu je patrné, že největší procentuelní zastoupení na trhu má zejména beletrie. To jen potvrzuje fakt, že francouzská veřejnost nejhojněji nakupuje knihy s prózou nebo poezií. Zajímavé je, že ilustrovaná literatura zde zaujímá celkem vysoké procento obratu. Obrat prodeje ilustrované literatury v roce 2010 byl totiž o několik procent vyšší, než v předešlých letech.

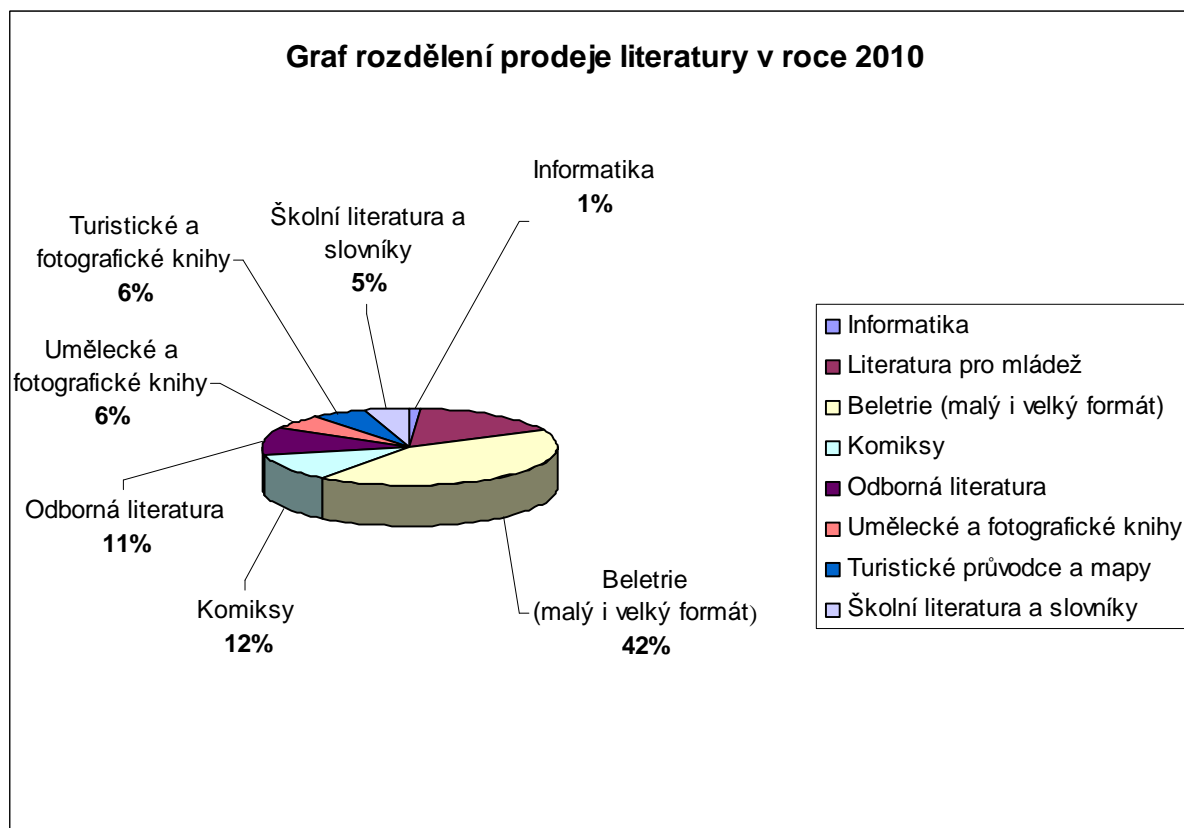
graf č. 1: Rozdělení obratu prodeje knih v roce 2010

Zdroj: <http://www.sne.fr/dossiers-et-enjeux/economie.html>

Následující graf zobrazuje rozdělení prodeje knih podle žánru.

graf č. 2 : Rozdělení prodeje literatury v roce 2010

Zdroj: <http://worldaccordingto.canalblog.com/archives/2011/02/16/20402199.html>

Podle grafu č. 2 je možné zjistit, že největší procento prodeje patří beletrii. Jedná se o beletrii velkého i malého formátu (malým formátem se rozumí oblíbené livre de poche), do které patří próza i poezie. Jak bylo zmíněno u grafu číslo jedna, jedná se o oblíbený žánr, možná i proto je prodejnost v této skupině natolik vysoká. Je nutné zdůraznit, že se však jedná pouze o prodej tištěných knih na pultech kamenných obchodů. Prodej na internetu představuje celých 9 % z celkové hodnoty prodeje a 8 % z celkového objemu prodeje. Tento koloběh se odehrává na pozadí knihkupectví, velkoplošných prodejen a velké distribuce. S tímto tématem souvisí i existence digitálních knih. Ty se dostávají stále do popředí zájmů nejen mládeže, která je hojně používá, ale i dospělých, kteří chtějí ušetřit čas a prostor. Neboť nemusí ztrácet

čas nákupem v knihkupectvích a zároveň nemusí přenášet knihy, ale stačí vlastnit tablet nebo notebook, ve kterém si za určitý poplatek můžou knihu přečíst.

3.4 Knižní trh v roce 2010

Situace na knižním trhu literárních cen ve Francii koncem roku 2010 vyvolávala v mnohých smíšené pocity, neboť to byl rok plný překvapení. Tak jej pojmenoval ne jeden francouzský deník. Důvodů bylo hned několik. Když pomíneme vítězné autory, jejich díla, kritiky a polemiky, které se k nim váží, zůstanou už jen čísla, grafy a marketingové studie. To vše je pro literární průmysl stejně důležité, jako samotná literatura.

Podle institutu zabývajícího se marketingovými studiemi GfK (l'Institut d'étude marketing), bylo v roce 2010 vydáno přes 741 románů, které se objevily v nominacích během období literárních cen. Vydalo je 208 nakladatelů, mezi kterými se nejčastěji objevoval Gallimard, Actes Sud, Fayard a Seuil. Co se týká spisovatelů, je třeba zmínit Amélie Nothomb, která představuje knihu každý rok a řadí se tak mezi nejaktivnější spisovatele současnosti. Dále Jean d'Ormesson, Laurent Gaudé a v neposlední řadě Michel Houellebecq.

Výčet nejprodávanějších knih v roce 2010 podle serveru Ipsos

1. Je ne sais pas maigrir - Pierre Dukan (Éditions 2009)
2. Indignez-vous! - Stéphane Hessel (Indigène éditions)
3. Les recettes Dukan - Pierre Dukan (J'ai lu)
4. La méthode Dukan illustrée - Pierre Dukan (Flammarion)
5. Les écureuils de Central Park - Katherine Pancol (Albin Michel)
- 6. La carte et le territoire - Michel Houellebecq (Flammarion - Prix Goncourt 2010)**
7. Metronome - Lorànt Deutsch (Michel Lafon)
8. La fille de papier - Guillaume Musso (Pocket)
9. Le voleur d'ombres - Marc Levy (Pocket)
10. L'échappée belle - Anna Gavalda (Le Dilettante)

Opravdovým knižním fenoménem se v roce 2010 stala kniha *Je ne sais pas maigrir*. Proдалo se jí přes dva milióny výtisků a pomáhá čtenářům s dietami a radí jak hubnout. Druhou nejlépe prodávanou knihou byl titul francouzského spisovatele S. Hessela *Indignez-vous!*. Tato útlá kniha měla poměrně klidné uvedení na pulty knihkupectví, které proběhlo v říjnu 2010. Její prodej však od poloviny října vylétla strmě nahoru a koncem roku i přes svou nízkou cenu (3 eura), byla schopna vydělat přes 1 800 000 eur. Vítězný titul Goncourtovy ceny 2010 *La carte et le territoire (Mapa a území)* se umístil na šestém místě žebříčku prodejnosti.

Když pomineme literární ceny a jejich výsledky, tak se obecně prodávají zejména sci – fi a detektivky. Ty se příliš často na předních příčkách literárních cen neobjevují, ale patří do konzumní literární tvorby. Důvodem jejich oblíbenosti je nenáročná četba a propagace pomocí masových komunikačních prostředků. Myslí se tím televize, kino nebo internet. Nesmíme opomenout pulty obchodů obchodních center nebo nádraží, kde se knihy hojně kupují.

Celková situace na knižním trhu

Podle serveru Ipsos / Livre Hebdo se v roce 2010 celkově prodalo necelých 268 milionů knižních titulů. Výsledný obrat činil 2,8 miliard eur. Tyto tituly byly různojazyčné, nejen francouzské.

4 Hlavní nakladatelské domy v současné Francii

Mezi hlavní nakladatelské domy v současné Francii patří celkem 12 nakladatelství, pod která spadají další známé filiálky specializující se na různé druhy publikací.

Výčet nakladatelství s největším zastoupením na francouzském trhu:

- Hachette-Livre,
- Editis,
- France-Loisirs,
- Éditions Atlas,
- Média Participations,
- Groupe Gallimard,
- Groupe Flammarion ,
- La Martinière- Le Seuil,
- Panini France,
- Lefebvre Sarrut,
- Groupe Albin Michel,
- Reed-Elsevier,
- Wolters-Kluwer,

Tato nakladatelství jsou součástí větších nakladatelství a zároveň seskupují i jiná menší nakladatelství, která jim náleží, můžeme jim říkat filiálky. Ty se zabývají různými editorskými a nakladatelskými činnostmi. Například nakladatelství Atlas vydává časopisové publikace nebo noviny, které se prodávají na stáncích. Mimoto vydává i encyklopedie a audiovizuální nahrávky nebo nosiče DVD. Každý produkt má na starost jiné nakladatelství patřící do skupiny nakladatelství Atlas.

Největší zastoupení na knižním trhu mají nakladatelství Hachette-Livre a Editis, pod která spadá dalších 40 nakladatelství. Tyto dvě společnosti s celkovým zastoupením 35% představují oligopol na francouzském knižním trhu. V následující tabulce jsou přehledně vypsány všechny nejdůležitější nakladatelství. První dvě příčky jen potvrzují informaci o silném zastoupení společností Hachette-Livre a skupiny Editis na francouzském knižním trhu.

tabulka č. 2.: Hlavní nakladatelství ve Francii a jejich obrat

Nakladatelství	Obrat* v roce 2008	Obrat* v roce 2009
Hachette-Livre	1 432	1 706
Editis	717	776
France-Loisirs	404	402
Éditions Atlas	388	390
Média Participations	309	301
La Martinière-Le Seuil	260	227
Groupe Flammarion	238	254
Groupe Gallimard	221	257
Lefèvre Sarrut	214	227
Groupe Albin Michel	212	228
Reed-Elsevier	189	155
Wolters-Kulwer	137	148
Celkem	4721	5071

* Obrat je v milionech eur.

Zdroj: <http://mediadix.u-paris10.fr/cours/Edition/204GroupesEdition.html>

Pro srozumitelnější chápání dané tabulky je třeba zmínit, že pod skupiny nakladatelství, jež zde figurují patří i jiná nakladatelství, o kterých se často neví, že do dané skupiny patří. Proto jsou uvedené obraty velké. Příkladem je nakladatelství Nathan a Le Robert, ani tato nakladatelství nefigurují samostatně, ale jsou pod záštitou skupiny Editis. Do skupiny Gallimard patří mimo jiné nakladatelství Denoël, POL, Le Rocher nebo Mercure de France. V současnosti se nakladatelství POL objevuje v souvislosti s cenou Fémina, kterou vyhrál autor Patrick Lapeyre zastupovaný právě tímto nakladatelstvím. Do skupiny Flammarion dále patří například Arthaud nebo Pygmalion.

Dále můžeme zmínit specializaci některých výše zmíněných nakladatelství. Například nakladatelství Reed – Elsevier se profiluje zejména na poli vydávání právnických, vědeckých, medicínských a legislativních knih a v neposlední řadě vydává i encyklopedie. Wolters – Kulwer se také zabývá vydáváním právnických knih. Francouzsko - belgická skupina Média Participations se zabývá vydáváním komiksových a nábožensky zaměřených knih. Nedílnou součástí francouzského knižního trhu je i nakladatelství Readers' Digest, které je známé i v České republice. Spolu s nakladatelstvím Actes Sud hrají nezanedbatelnou roli na trhu

stejně jako ostatní společnosti. Ale i když je jejich postavení na trhu už tradicí, jejich roční obraty nepřesahují 32 milionů eur, čímž se posouvají na přibližně 25. místo na pomyslném žebříčku výdělečnosti nakladatelských společností.

5 Hodnocení roku 2010 z pohledu literárních kritik

Již tradičně přinesl podzim roku 2010 očekávané výsledky literárních klání mezi francouzsky píšícími autory. S touto kulturní událostí jsou nedílně spjaty i literární kritiky a polemiky. Ty se objevují nejen v průběhu konání, ale zejména po vyhlášení laureátů literárních cen. Tyto kritiky a reakce se neobjevují jen ve francouzském nebo frankofonním tisku, ale i v televizi nebo na internetu, kde jsou ceny diskutovány nejvíce.

5.1 Reakce čtenářů na ceny

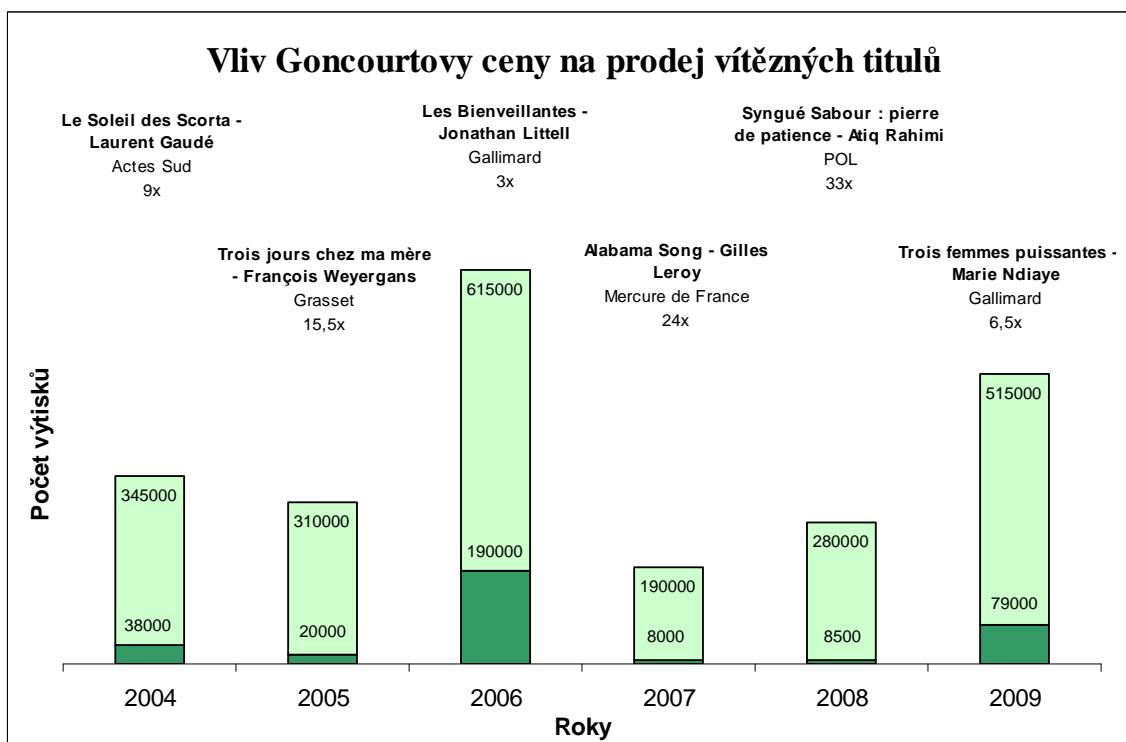
Reakce čtenářů se každoročně liší a výsledky jsou mnohdy překvapivé. Ceny mají tradičně své příznivce i odpůrce. Jejich reakce je možné zjistit například z internetových stránek www.babelio.com, kde se ke každé knize dočteme nejen kritiky erudovaných osob, ale i čtenářů.

Vliv Goncourtovy ceny na čtenáře

Jak bylo mnohokrát zmíněno vítězné tituly jsou výhodným prodejním artiklem. Můžeme hovořit o takzvaném „prodejním stroji“ na romány. Podle marketingových společností a žebříčků prodeje knih se nejvíce prodávají zejména laureáti Goncourtovy ceny. Průměrně to je až 400 000 výtisků. Francouzská společnost Fnac každoročně zveřejňuje studii o výši prodeje knih, kterou sestavuje na základě žebříčku prodeje svých knih zákazníkům. Studie tvrdí, že se vítězné knihy nejvíce prodávají týden po vyhlášení vítězů. To víceméně pokračuje dalších šest týdnů a druhá nákupní vlna přichází přibližně týden před Vánoci. Následný pokles je začátkem každého roku velmi citelný. Během prvních dnů si knihu kupují zejména čtenáři, kteří se celoročně zajímají o literární ceny a jejich laureáty. Při výběru knihy bývá často rozhodujícím prvkem páska s nápisem Goncourt, která je na obálce knihy. Ta je

často důležitější než žánr nebo autor, protože pojem Goncourtova cena je legendární. Následující graf detailně ukazuje o kolik se zvýší prodej knih, které vyhrají cenu Goncourtovy akademie. Tmavě zelený odstín představuje počet knih, který se prodal před vyhlášením laureáta Goncourtovy akademie. Světle zelený odstín představuje navýšení prodeje vítězného titulu. Příkladem je Marie Ndiaye, její diskutované knihy *Trois femmes puissantes* (*Tři mocné ženy*) se po vyhlášení Goncourtovy ceny v roce 2009 prodal 6,5 krát vyšší počet. Pro zajímavost můžeme podotknout, že všechny níže vypsané oceněné knihy byly kromě knihy *Trois jours chez ma mère* vydány koncem srpna. To znamená, že zmíněné navýšení prodeje proběhlo v relativně krátkém období. *Le soleil des Scorta* byla vydána 20. srpna 2004, *Trois jours chez ma mère* 21. srpna 2005, *les Bienveillantes* (*Laskavé bohyně*) 21. srpna 2006, *Alabama Song* 23. srpna 2007, *Syngué Sabour* 25. srpna 2008 a poslední *Trois femmes puissantes* (*Tři mocné ženy*) byla vydána 20. srpna 2009. Podle grafu číslo 3 je tedy zřejmé, že veřejnost je silně ovlivňována tímto kulturním fenoménem a prodej knih se vždy mnohonásobně zvýší.

Graf č. 3: Vliv Goncourtovy ceny na prodej vítězných titulů

Zdroj: Le Monde, Sélection hebdomadaire, Samedi 13 novembre 2010

Následující tabulka obsahuje výčet nejprodávanějších autorů literárních cen a jejich díla. Zároveň je zde označen nakladatel, který titul vydal. Jak tomu bývá každý rok, tak i v tomto roce byla Goncourtova cena neočekávanější. Vysoký prodej knih, které jsou oceněné Goncourtovou cenou může být odůvodněna kvalitní tvorbou současných autorů, kteří se účastní tohoto literárního klání. S touto informací souvisí i následující tabulka, která přehledně jmenuje nejprodávanější romány a eseje literárních cen. Tabulka potvrzuje, že se čtenáři nejvíce zaměřují na laureáty Goncourtovy ceny, laureáti ostatních cen nejsou opomíjeni, ale v žebříčcích prodeje jsou o několik příček níže. První pozice patří již zmíněné Goncourtově ceně a jejímu laureátovi, na druhém místě se umístila Amélie Nothombová, která literární cenu nezískala, ale je mezi čtenáři každoročně velmi oblíbená díky svým poutavým příběhům. Z dalších autorů zmíněných v tabulce může být jmenován Sofi Oksanen nebo Virginie Despentesová, která získala cenu Renaudot. Virginie Despentesová se ucházela i o Goncourtovu cenu stejně jako Michel Houellebecq. Pro její dílo *Apocalypse bébé* však nehlasovalo dost porotců a Goncourtovu cenu tudíž získal výše zmíněný Michel Houellebecq. A i když Virginie Despentesová získala jiné literární ocenění neumístila se na nejvyšších příčkách jako Michel Houellebecq, protože neočekávanějším laureátem je vždy laureát Goncourtovy ceny.

tabulka č. 3 : Nejprodávanější romány a eseje literárních cen 2010

Název	Autor	Nakladatel
1. La carte et le territoire	Michel Houellebecq	Flammarion
2. Une forme de vie	Amélie Nothomb	Albin Michel
3. C'est une chose étrange a la fin que le monde	Jean d'Ormesson	R. Laffont
4. Ouragan	Laurent Gaudé	Actes Sud
5. Suite(s) impériale(s)	Bret Easton Ellis	R. Laffont
6. Le coeur régulier	Olivier Adam	Ed. De l'Olivier
7. Purge	Sofi Oksanen	Stock
8. L'amour est une île	Claudie Gallay	Actes Sud
9. Apocalypse bébé	Virginie Despentes	Grasset
10. L'insomnie des étoiles	Marc Dugain	Gallimard

Zdroj: www.salondulivre.net

Následující kapitola byla vypracována na základě internetových dotazníků francouzských médií.

Portál francouzského deníku *Le Monde* uveřejnil anketu¹⁵ týkající se literárních cen. Jednalo se o dotaz, zda – li jsou čtenáři ovlivněni při koupi nové knihy vítěznými laureáty a jejich díly. Celkem bylo 258 dotazovaných čtenářů, z nichž se 86,61 % shodlo, že je výsledky literárních cen neovlivňují a knihy si kupují podle vlastní volby a výběru. Zbýlých 13,39 % dotazovaných naopak sdílelo názor, že se při koupi knihy rozhodují podle výsledku literárních cen.

graf č. 4: Ovlivňují Vás literární ceny?

Zdroj: www.lemonde.fr

Podle výše zmíněného grafu deníku *Le Monde* čtenáři nedbají na výsledky literárních cen a řídí se vlastním výběrem. To je však dotazník, na který odpovídal malý počet dotazovaných a nejednalo se o ryze literární magazín či rubriku, tudíž výsledek může zkreslovat informace.

Není známo, kolik žen a mužů přesně hlasovalo, ale většinou hlasují ženy pro a muži proti. Důvodem je rozdělení literatury, kdy ženy hlasují spíše pro romány, které tvoří většinu nominovaných děl. Muži naopak hlasují pro eseje nebo paměti, ty nejsou tak často nominované.

¹⁵ Le Monde [online]. Discours sur les prix littéraires. [cit. 2010-11-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.lemonde.fr/>>.

Protipólem je deník *Le Figaro*, který zveřejnil článek týkající se stejného tématu a výsledek nebyl tak negativní, jako tomu je v deníku *Le Monde*. *Le Figaro* uveřejnil článek pod názvem *Čtenáři nakupují poslepu*¹⁶. Už z obrazného názvu je patrné, že čtenář při nákupu knih dá raději přednost knize, která získala literární ocenění. Článek zmiňuje důvěru čtenářů v literární ceny a období, kdy se knihy nejvíce prodávají.

5.2 Reakce francouzského tisku na ceny

Reakce francouzského tisku jsou vždy doprovázeny velkým počtem diskusí. Nejen kritiků nebo čtenářů, ale i porotců samotných cen a nakladatelů. Následující kapitola se zabývá zejména reakcemi na literární ceny a jejich laureáty.

5.2.1 Literární ceny a jejich mediální obraz

Kritiky a reakce týkající se literárních cen jsou subjektivními názory nejen literárních kritiků, ale i redaktorů novin a časopisů. Ať už budeme tedy číst knihy, články redakcí různých novin nebo názory literárních kritiků, musíme dbát na to, že se jedná o individuální pohled člověka. Jeden může tvrdit, že se jedná o ryze prestižní událost, která každoročně hodnotí nejkvalitnější vydané knihy v zemi. Podle jiného může být literární klání příkladem střetu zájmů nebo manipulace.

Na téma literárních cen vyšlo už i několik knih. Jedná se například o knihu *Prix littéraires: La grande magouille* nebo *La cuisine des prix (Journal)*. *Prix littéraires: La grande magouille* se zabývá hlavně ekonomickou stránkou literárních cen a praktikami některých nakladatelských domů. *La cuisine des prix* je naopak deníkem, který popisuje životní práci a načerpané zážitky v literárním odvětví.

---

¹⁶ Le Figaro[online]. Les lecteurs achètent les livres les yeux fermés. [cit. 2010-12-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.lefigaro.fr/>>.

Reakce francouzských deníků

Jak bylo několikrát zmíněno, reakce byt' jen dvou lidí nejsou nikdy stejné. Zajímavé tedy je, že při hodnocení roku 2010 se hned několik francouzských deníků vzácně shodlo. Napsaly, že loňské publikace hned od několika autorů byly velmi povedené, a kromě Michela Houellebecqa, vítěze Goncourtovy ceny, nebyl žádný jiný laureát nebo autor tolik komentován. To vše však souvisí s jeho tvorbou, nikoliv se samotnou cenou. Důvodem proč je opět zmíněn Goncourt, je fakt, že většina článků a reakcí týkajících se literárních cen mluví hlavně o Goncourtově ceně popřípadě o jejím laureátovi. Příkladem může být polemika¹⁷ Clauda Duranda, který zareagoval na průběh předávání Goncourtovy ceny. Jak sám prohlásil, nebýt Goncourtovy ceny, většina Francouzů by v dnešní uspěchané době neměla takový přehled o současné francouzské literární tvorbě. Zároveň se vyjádřil k výběru laureáta roku 2010, o které řekl, že nikdy předtím neviděl tak klidné hlasování. Konkrétně se jednalo o článek *Oui, les prix littéraires sont truqués*, kde se kromě Goncourtovy ceny zmiňuje právě o propojenosti porot cen a nakladatelství. Vyjadřuje se také například k přehnané pompéznosti francouzských literárních cen a dává najevo svou náklonnost ke knihám, které jsou oceněné zahraničními cenami, jako například Pulitzerovou cenou. Podle Clauda Duranda jsou totiž laureáti těchto cen schopnější inovovat literární tvorbu a obohacovat ji o nové prvky, které sami používají ve svých knihách. Naopak ti autoři, kteří se účastní francouzských literárních cen píší o neuchopitelných tématech, která čtenářům takzvaně nic neříkají a mnohdy působí zmateně.

Na téma literárních cen se vyjádřil i Guy Konopnicki. Tento známý francouzský spisovatel a sloupkař magazínu *Marianne* zhodnotil literární ceny kladně i záporně. Kladným bodem literárních cen je například literární přínos pro veřejnost a možnost jak poznat nové spisovatele. Jako jediný a zároveň hlavní problém, který se váže k francouzským cenám zmínil složení porot, které jsou často neodvolatelné. Podle něj jsou tyto poroty literárních cen zkorumpované a ti členové, kteří se zároveň pohybují v kulturních kruzích, mají svým způsobem zajištěnou kariéru. Stejně jako Guy Konopnicki reagovala i Madeleine Chapsalová, která jakožto bývalá porotkyně ceny Fémina popsala některé skutečnosti ohledně literárních cen. Madeleine Chapsalová byla v roce 2006 vyloučena z řad porotkyň Féminy kvůli

---

¹⁷Polemika Clauda Duranda. Dostupné z WWW: < <http://www.liberation.fr/livres/01012301033-le-goncourt-sacre-michel-houellebcq/>>.

pomlouvám, které kolovaly nejen kolem ní, ale i kolem několika dalších porotkyň Féminy. Jednalo se o údajné ovlivňování ostatních hlasujících při volbě laureáta. Tato informace nebyla nikdy prokázána, ale kvůli neustále klamavým výrokům se Madeleine rozhodla promluvit. Nezmínila konkrétní literární cenu, ale potvrdila, že komploty v řadách porotců existují a jsou na denním pořádku. Zároveň se pousmála nad faktem, že jsou ekonomické výdělnky důležitější než samotná literatura. Stvrdila tím důležitou roli nakladatelských společností v souvislosti s literární tvorbou a zároveň potvrdila vyostřený marketingový souboj mezi největšími nakladatelstvími.

Opakem těchto polemik bylo vyjádření deníku *Le Monde*, který uveřejnil článek, týkající se fungování cen a potencionální atraktivity cen pro čtenáře. Článek se jmenoval *Prix littéraires: pourquoi ça marche encore*. Redaktoři zde popisují zvýšení prodeje knih laureátů a zároveň poukazují na zajímavosti ohledně literárních cen. Příkladem může být fakt, že v žádné jiné zemi nehrají literární ceny takovou roli jako ve Francii. Vyhlášení laureáta se vždy pojí s mediální euforií a články spjaté s touto událostí jsou vždy na titulní straně. Článek kromě toho konstatuje, že literární ceny jsou součástí francouzského literárního dědictví, ale v neposlední řadě jsou to nejdůležitější literární aktiva v zemi. Dále redaktoři deníku reagují opět na situaci s porotci a nakladatelstvími, kdy jsou podle nich porotci méně ovlivnitelní než dříve, ale stále existují poroty cen, které mají tendence oceňovat jen autory od určitých nakladatelských gigantů.

Zajímavou reakci na adresu literárních cen vyjádřil i francouzský kritik a novinář ve společnosti Mediapart, Sylvain Bourmeau. Ten řekl, že máme co dočinění s velmi iracionální ekonomikou, kterou by přirovnal k praktikám odehrávajícím se v casinu. Je to překvapivá strategie, která se však nakladatelstvím může vyplatit. Aby vydavatelé odvrátili potenciální krizi, rozhodli se publikovat ještě více než tomu bývá normálně a to díky autorům, kteří mají na literární francouzské scéně již svou pevnou pozici. Jsou to například Philippe Forest, Michel Houellebecq, Olivier Adam, Amélie Nothombová, Elie Wiesel nebo Virginie Despentesová. Další reakce směřovala ke Goncourtově ceně, která je podle něj jedinou cenou, na kterou se nezapomíná. Tím myslí samozřejmě i její laureáty. Mluvíme – li o Goncourtově ceně a jejích laureátech, nesmíme opomenout zmínit pozitivní kritiku Nelly Kaprielianové, která se zaměřila hlavně na Goncourta a Michela Houellebecqa. Podle této kritičky dal Goncourt jasně najevo snahu ocenit i autora, který v minulosti neoplýval přílišnou

náklonností literárních cen a spíše pobuřoval. Tímto označila Houellebecqa jako literárního visionáře a fenomén.

Většina kritik a reakcí se vždy váže ke Goncourtově ceně nebo k finančnímu výnosu, který připadá nakladatelům. Málokdo však jeví zájem o jiné záležitosti týkající se literárních cen. Proto se internetový deník *Le Devoir* rozhodl podívat se na literární ceny z jiného úhlu pohledu. Nikdo totiž nekomentuje, jaký má literární obchod dopad na lesy a spotřebu papíru. Na vytisknutí všech knih, které se objevují po vyhlášení laureátů v knihkupectvích a nákupních centrech se ho totiž spotřebuje ohromné množství. A ne vždy jsou tyto všechny knihy prodány. Mnohdy nejsou ani vybaleny z velkých kartonů, ve kterých se dováží do obchodů. Díky mediální propagaci literárních cen se tento problém začal řešit a na základě toho se v posledních letech většina knih vyrábí z ekologičtějších a recyklovatelných obalů, které méně zatěžují životní prostředí.

Když shrneme všechny reakce, které je možné ve francouzském tisku dohledat zjistíme, že v porovnání s předešlými roky se rok 2010 obešel bez negativních ohlasů kritiků a redaktorů. Neproběhly žádné pohoršující informace na adresu literárních cen. Ty totiž většinou putovaly k autorům, kteří publikovali u největších nakladatelských domů v zemi, ale tentokrát byli laureáti zastoupeni i méně známými nakladateli. Na závěr kapitoly můžeme zmínit zajímavost, která se váže ke sledovanému období. Francouzský literární blog *Le Globe – Lecteur*, totiž nazval rok 2010 jako rok francouzské tvorby.

6 Závěr

Hlavním úkolem předkládané bakalářské práce bylo přehledně nastínit nejvýznamnější francouzské literární ceny, jejich fungování, vliv na čtenáře, knižní trh a v neposlední řadě reakce a polemiky francouzského tisku na udílení literárních cen. Pro vypracování této bakalářské práce bylo nutné pracovat s materiály ve francouzském jazyce. Nejednalo se pouze o reakce kritiků a články francouzských deníků. Bylo třeba vyhledat informace o literárních cenách, jejich fungování a také fakta a přesná data o nakladatelském trhu ve Francii. Z těchto informací vyplynulo, že se literární ceny těší velkému zájmu nejen ze strany veřejnosti, ale i ze strany domácích a zahraničních médií.

Důležitým cílem práce bylo sledovat, jaký mediální obraz literárním cenám vytvářejí francouzská média a jaký vliv má tato skutečnost na prodej knih laureátů těchto cen. Při zkoumání reakcí a článků francouzských médií jsme mohli zjistit, že přibližně od konce srpna do konce listopadu je tato událost komentována stejně hojně jako například politická scéna nebo filmový festival v Cannes. Ačkoliv ve Francii existuje mnoho literárních cen, ukázalo se, že nejdůležitější a zároveň nejdiskutovanější z nich je cena Goncourtovy akademie. Další významné ceny jako Renaudot, Fémina nebo Médicis jsou samozřejmě také komentovány, ale jedná se pouze například o autory, kteří postoupili do dalšího kola literární ceny nebo se jedná o vítěze a článek tedy představuje pouze autora a jeho oceněné dílo. Zajímavé je, že i když laureát Goncourtovy ceny získá šek pouze na několik málo eur, prodejní hodnota oceněného díla se v okamžiku několika násobně zvýší. To je i důkaz toho, jaký význam mají pro čtenáře literární ceny a jak v praxi vlastně fungují. Téměř v každém novinovém článku, který se týkal literárních cen, se totiž hovořilo hlavně o Goncourtově ceně nebo jejím laureátovi. Naopak články literárních magazínů rozebíraly spíše laureáty a jejich literární tvorbu, ale nikoliv souhrnný pohled na celou tuto kulturní událost. Pro získání informací a dat ohledně prodeje knih a současného postavení nakladatelských domů ve Francii bylo třeba použít fakta získaná díky studiím marketingových společností, které se každý rok tímto fenoménem zabývají. Ty kromě toho porovnávají prodej knih laureátů literárních cen s ostatními knihami na trhu. Při tomto zkoumání bylo zřetelně znát, že v podzimním období čtenáři preferují knihy, o kterých se mluví v souvislosti s literárními cenami. Veřejnost tyto knihy vyhledává a ve velkém je diskutuje na literárních internetových serverech. Tam se dozvídáme, že ačkoliv čtenáři

literární ceny často kritizují za jejich neobjektivnost, čekají s napětím na výsledky těchto cen a po vyhlášení laureátů si většina z nich oceněnou knihu zakoupí. To vše souvisí i s propracovanou a cíleně myšlenou marketingovou propagací nejvýznamnějších nakladatelských domů, které vydávají knihy laureátů. Díky této propagaci se knihy lépe prodávají a umísťují se tak na nejvyšších příčkách prodeje knih. Při následném zkoumání žebříčků prodeje knih zjišťujeme, že nejvyšších příček dosahují hlavně laureáti Goncourtovy ceny. Působí to skoro jako každoroční pravidlo, že se o této ceně nejen nejvíce mluví, ale jako jedna z mála zůstává v povědomí široké veřejnosti. Možná díky popularitě a významnosti této ceny se o francouzských literárních cenách mluví i v zahraničí. Francouzské literární ceny v současnosti produkují knihy, které jsou výnosné a stávají se tak dobrým prodejním artiklem. Díky tomuto faktu literární obchod vzkvétá a nakladatelství vydávají stále nové a nové knihy.

Ze získaných informací můžeme na závěr konstatovat, že literární ceny jsou pro Francouze skutečným národním bohatstvím a důležitým kulturním zážitkem, neboť žádný jiný národ neuděluje tolik literárních cen, jako Francie. V budoucnosti se Francouzi svých literárních cen rozhodně jen tak nevzdají a dále je budou se zájmem sledovat a komentovat.

7 Résumé

Le thème essentiel de ce mémoire est, comme le nom indique, les prix littéraires français et leur importance pour la vie littéraire française et le marché du livre. Les prix littéraires français sont très importants non seulement pour les citoyens de France, mais aussi pour le marché du livre et pour les médias français, car cet événement est attendu chaque année. La remise d'un prix littéraire signifie un acte culturel pour l'écrivain et aussi pour son éditeur, mais même si il est un phénomène connu pour tous, il est difficile de trouver une source d'information complète concernant cet événement .

La première partie de ce travail est chargée de définir la théorie des prix littéraires. Cela veut dire la caractéristique des plus importants prix littéraires contemporains, puis leur origine, leur fonction et leur importance. Ces prix sont notamment le prix Goncourt, le prix Renaudot, le prix Médicis, le prix Fémina, le prix du roman de l'Académie française ou le prix Interallié. Cette partie théorique est suivie d'un chapitre concernant les faits sur le marché du livre contemporain. Il nous communique les graphes et les tableaux utiles pour bien comprendre la situation sur le marché de livre français. À partir de ces informations il est évident que pour, la plupart des Français, les prix littéraires et leurs lauréats sont très suivis. Malgré la situation économique et peut être pour conjurer la crise, les éditeurs ont décidé de publier plus que l'année précédente. C'est une stratégie suprenante mais qui sait peut être payante. Les informations donnés nous communiquent que la plupart des lecteurs choisissent les livres selon les lauréats des prix littéraires. Les librairies vendent le plus souvent les livres de Philippe Forest, Virginie Despentes ou Olivier Adam.

Le chapitre suivant est consacré aux plus importantes maisons d'éditions en France. Il s'agit des maisons d'éditions qui représentent les auteurs les plus préférés ou les lauréats français. Donc les titres de ces auteurs sont toujours payants. Lors des renseignements mentionnés dans ce chapitre nous constatons que les plus importantes maisons d'éditions sont notamment Hachette-Livre, Editis ou France-Loisirs. Le chiffre d'affaires de ces maisons d'éditions dépasse 400 million d'euros par an.

Les deux chapitres suivants sont dévoués d'une part à la critique des médias français et d'autre part aux critiques littéraires ainsi qu'aux réactions des lecteurs. Les informations pour ces parties ont été acquises en utilisant des articles de presse français ou des polémiques qui se trouvent en ligne. Pour exprimer les réactions des lecteurs sur les prix littéraires français,

nous avons observé des résultats de sondages. Les sondages font ressortir que la plupart des lecteurs s'intéressent aux ouvrages qui ont reçu des prix littéraires français comme les prix d'automne. À partir du mois août la presse française commente vivement cet événement culturel. Ces commentaires aident les maisons d'éditions à réaliser leur profits, car les Français achètent souvent des livres selon les résultats des prix littéraires et les critiques de presse. Et si ils n'en font pas l'achat, ils connaissent au moins les lauréats des prix littéraires. Le prix littéraire préféré et également le plus débattu par les Français s'appelle le prix Goncourt. Même le lauréat de ce prix est chaque année le plus discuté. De ce fait, ce n'est pas une surprise que le calcul des ventes moyennes, même théorique, donne le leadership au Goncourt avec sur les six dernières années 400 000 volumes moyen vendus pour les titres ayant obtenus ce prix littéraire. En outre, il faut mentionné les écrivains qui sont associés aux critiques sur les prix littéraires. Car la rentrée littéraire compte de grands fidèles parmi les auteurs dont l'icône est Michel Houellebecq, un auteur souvent polémique et visionnaire de soicété, puis Amélie Nothomb, qui publie chaque année sans exception son roman. D'autres auteurs sont aussi très importants, par exemple Éric Faye ou Patrick Lapeyre. La rentrée littéraire 2010 a été commentée par la presse française unanimement comme une année très féconde ainsi que celle des auteurs français, car les auteurs de la langue française ont dominé largement le classement des meilleures ventes. C'est une situation inhabituelle pour les prix littéraires.

D'après les informations furnies, il est clair que les Français adorent les prix littéraires et la vie culturelle. Les maison d'éditions françaises disposent de moyen financier conséquent pour faire de la promotion, du marketing et ainsi entreprendre des campagnes de presse intéressantes. L'importance des prix littéraires français est énorme, donc nous pouvons encore compter sur une croissance importante de cet événement culturel dans les années futures.

8 Česko-francouzský glosář / Glossaire bilingue des termes principaux

Tento glosář byl zpracován podle vybraných klíčových slov předkládané bakalářské práce.

Bakalářská práce	Mémoire (m)
Dosáhnout zisku	Réaliser un profit
Francouzský tisk	Presse française (f)
Knižní trh	Marché du livre (m)
Kulturní akce	Événement culturel (m)
Literární cena	Prix littéraire (m)
Nakladatelství	Maison d'éditions (f)
Obrat	Chiffre d'affaires (m)
Odvrátit krizi	Conjurer la crise
Plodný rok	Année féconde (f)
Polemika	Polémique (f)
Průzkum	Sondage (m)
Předání literární ceny	Remise d'un prix littéraire (f)

Výnosný titul

Titre payant (m)

Žebříčky prodeje

Palmarès des ventes (m)

9 Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Současní členové poroty Prix de l'Académie française

Tabulka č. 2: Hlavní nakladatelství ve Francii a jejich obrat

Tabulka č. 3: Nejprodávanější romány a eseje literárních cen 2010

Graf č. 1: Rozdělení obratu prodeje knih v roce 2010

Graf č. 2: Rozdělení prodeje literatury v roce 2010

Graf č. 3: Vliv Goncourtovy ceny na prodej vítězných titulů

Graf č. 4: Ovlivňují Vás literární ceny?

10 Seznam použitých zdrojů

Literatura:

KONOPNICKI, Guy. Prix littéraires: La grande magouille. Paris: Jean - Claude Gawsewitch Éditeur, 2004. 153 s. ISBN 2-35013-012-6.

BRENNER, Jacques. Journal - La cuisine des Prix (1980 - 1993). Éditions Pauvert, département de la Librairie Arthème Fayard, 2006. 750 s. ISBN 2-720-21516-3.

Francouzský tisk:

Extension du domaine de la provoc. Le Figaro magazine: francouzský magazín. 2010. č. 11, s. 38 – 39. ISSN 0184-9336.

Houellebecq, Goncourt 2010. Le Nouvel Observateur: francouzský magazín . 2010. č. 11, s. 52 – 54. ISSN 0029-4713.

Les meilleures ventes Le LIRE: francouzský literární magazín. 2010. č. 9, s. 34. ISSN 0338-50-19.

Les meilleures ventes. Le LIRE: francouzský literární magazín. 2010. č. 10. s. 37. ISSN 0338-50-19.

Le Houellebecq nouveau est arrivé. Le Figaro magazine: francouzský magazín. 2010. č. 11, s. 36. ISSN 0184-9336.

Prix littéraires: pourquoi ça marche encore. Le Monde: francouzský deník. 2010. s. 22. ISSN 0026-9360.

Internetové zdroje:

Evene [online]. Francouzský portál o kultuře. 2011. Dostupné z WWW:
<<http://www.evene.fr/tout/prix-litteraires-2010/>>.

Le Figaro [online]. Faut – il tuer les prix littéraires. 2011. cit.2011-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.culturactif.ch/vieculturelle/prix.htm> />

Le Figaro [online]. Les lecteurs achètent les livres les yeux fermés. 2010. [cit. 2010-12-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.lefigaro.fr/>>.

L'express [online]. 2011. Dostupné z WWW:<http://www.lexpress.fr/culture/livre/l-annee-litteraire-vue-par-l-express_945551.html>.

Le Monde [online]. Discours sur les prix littéraires. 2010. [cit. 2010-11-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.lemonde.fr/>>.

Le Monde [online]. Le Monde des livres. 2010. [cit. 2010-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.lemonde.fr/>>.

Literární portál [online]. 2011. Informace o knižním trhu. Dostupné z WWW: <<http://worldaccordingto.canalblog.com/archives/2011/02/16/20402199.html>>.

Le Devoir [online]. 2010. Informace o období literárních cen. Dostupné z WWW: <<http://www.ledevoir.com/culture/livres/281629/rentree-litteraire-2010-quelle-rentree/>> .

Marketingová společnost [online]. 2011. Nejprodávanější knihy. Dostupné z WWW:<<http://www.ipsos.fr/>>.

Marketingová společnost [online]. 2011. Hlavní nakladatelské domy a jejich obrat. Dostupné z WWW:<<http://mediadix.u-paris10.fr/cours/Edition/204GroupesEdition.html>>.

Národní nakladatelský svaz [online]. 2011. Dostupné z WWW:<<http://www.sne.fr/>>.

Národní nakladatelský svaz [online]. 2011. Prodej knih ve Francii. Dostupné z WWW: <<http://www.sne.fr/editeurs/vendre-un-livre.html/>>.

Národní nakladatelský svaz [online]. 2009. Rozdělení obratu prodeje knih. Dostupné z WWW: <<http://www.sne.fr/dossiers-et-enjeux/economie.html/>>.

Obchodní zákoník [online]. 2007. [cit. 09-20-2011]. Dostupné z WWW: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=9D0D4D1EA5EFAEDF45736A001A87B976.tpdjo02v_3?cidTexte=LEGITEXT000005634379&idArticle=LEGIARTI000006232237&dateTexte=20111103&categorieLien=cid#LEGIARTI000006232237/>.

Oficiální stránky Francouzské akademie [online]. 2011 [cit. 2011-05-27]. Dostupné z WWW : < <http://www.academie-francaise.fr/> >.

Oficiální internetové stránky francouzských literárních cen [online]. 2011 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW: < <http://www.prix-litteraires.net/php>>.

Polemika Clauda Duranda [online]. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.liberation.fr/livres/01012301033-le-goncourt-sacre-michel-houellebecq/>>.

Prix Renaudot [online]. Oficiální stránky Prix Renaudot. 2010. Dostupné z WWW: < <http://www.renaudot.com/>>

Prix Médicis [online]. Oficiální stránky Prix Médicis. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.prix-litteraires.net/medicis.php/>>.

Prix Interallié [online]. Oficiální stránky Prix Interallié. 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.prix-litteraires.net/interallie.php/>>.

Prix Goncourt [online]. Oficiální stránky Goncourtovy akademie. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.academie-goncourt.fr/>>.

Salon du livre [online]. 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.salondulivre.net/>>.

Wikipedia [online]. 2011. Dostupné z WWW:

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Wikip%C3%A9dia:Accueil_principal/> .